



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ad Leonem X. Pontificem Maximvm

[Straßburg], 1519

VD16 L 3409

Corollarivm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34717

R. P. MARTINI LVTHERII DE X. PRÆCE
pacem, patientiã, modestiã, castitatẽ, paupertatẽ, bonitatẽ, beni-
gnitatem, hilaritatem, mutuam beneuolentiã &c. Hæc quidem
sunt affirmatiua, sed sunt spirituales sermones decalogi oïno.

Reuertamur itaq; ad propositum.

Incipit aut, a mansuetudine ac suauitate spiritus instruere ho-
minem, ut deo similis esse studeat homo erga proximum, sicut
uult deum erga se esse. Nam bonitas summe cõmendat deum,
ideo ut homo sit mitis, benignus, suauis, mansuetus, clemens, fa-
cilis, tractabilis, bonus, id est, deo simillimus, dicit, Non occides
non sis occisor, non sis crudus, asper, durus, amarus, difficilis, in-
dignabundus. Hoc autem efficit spiritus gratiã, qui hoc præce-
pro quæri & peti cogitur. Hoc idem dicit dominus Matthæi, v.
Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.

C O R O L L A R I V M.

Frustra sibi blandiuntur, qui non occidunt, & tamẽ ut sint be-
nigni ex corde, non quærunt, quia per hoc solum speciem præ-
cepti, & literam habent mortuam, quibus uelut umbris prote-
gitur interior umbra Behemoth. Et demus simile.

Calx apparet frigere, ac sine calore, sed effusa aqua, furit ardore
solo autem oleo quietissime extinguitur. Sic homo adustus
fornace maternæ concupiscentiã, occultam habet radicem irã,
quæ erumpit, data tentatione, nec sanatur nisi p oleum gratiã.

Aliud.

Latro uel homicida, aut alius grassator, si non occidit, aut per-
cutit de facto, nunquid contentus est in eo princeps, si arma nõ
ponat: suspiciabit enim, quod data occasiõẽ percutiet. Ita homo
& si nõ irascatur de facto, tamen habet intus gladiũ irã, & si in
uagina reconditũ, sed non placet deo, nisi ponat gladiũ & abij-
ciat. Nec satis est quod in uagina sit, timor est de futura occasiõẽ
Nam iste est gladius, quo occisus est filius dei. Ideo etiã si non oc-
cidas, tamen coram deo occisor es, quia in armis occisionis filij
sui inueniris. Quis enim corã principe securus gladium portet,
quo constiterit filiũ principis occisum. ideo iram tam longe fie-
ri oportet & ex intimo corde, ut nõ possibile appareat aliquan-
do ipsam erumpere. Sic canis, etiam si opere non mordeat, nun-
quid ideo nõ est mordax: immo eo peior, quo insidiosior. Sed
heu has insidias nostras cordis q̄ pauci obseruant. Vnde psal. v.

PTIS DECLAMATIVNCVLAE POPVLARES

Interiora eorum insidiæ, q̄d nos (cor eorum uanū est) habemus

Igitur incipientiū gradus primus, est proprius, scilicet abstinere a facto homicidij, seu per se faciendo seu consentiendo, consiliando, auxiliado, ut solet tertia lingua, & susurro, author cædiū facere, miscere iras & dissensiones, rixas, insidias, homicidia, ut Gal. v. docet Apost. Hic gradus uidetur facilis & exiguus, sed est grandis, si recte inspiciatur, & pauci sunt innoxij, quia pauci sic linguā temperant, ut nō seminent discordias, ac per hoc quantū in eis est, homicidia incipiunt, A quo malo magno & frequenti liberā fuisse matrem suam. Augu. dicit ex singulari gratia dei, ix. Confess. Neq̄ enim ab eo facile se liberum sentiat, nisi qui pacificus ac mediator utilis est, ut ea tantū narret, quæ cōciliant ac placent iratos ac discordes, aut magis cōciliant cōcordes, tacendo mala, & prædicando bona utriusq̄ apud utrūq̄. Sicut legitur exemplū quoddam de nuncio, prudentiq̄ seruo, missō a dño ad quendā, ut migrare iuberet de domo eius. Ille aut̄ salutarī dixit eum a domino suo. Et ad dñm rursus reuersus, dixit, illū uelle migrare, donec mira (ut nunc omitto) ordinatione dñs mitigatus, intelligeret prudentiā serui. Quapropter recte dictum est, q̄d susurro seu detractor est ter homicida, tres enim uno ictu occidit, primo seipsum, deinde eum cui susurra, tertio cui detrahit, quia os quod mentitur occidit animā. At excusant se, dicūtq̄ se uera dicere, sed male, quia uerum debet uere dici secundū illud. Quod iustū est, iuste exequaris. Ergo etiā uerū fit mendaciū, dū non ubi, quō, quando cui, quantū dici debet, dicit. Hinc & B. Bern. dicit, q̄d detractor habet diabolū in lingua, qui auscultat in aure. Secundus occisus est ipse auditor detractoris, quia similiter peccat, præter hoc q̄d ad iram, id est, mortem, eum inducit.

Tertius ipse passus, qui cognito isto malo, similiter ruit in iram id est, mortē, q̄d si non ruit, nō est detractoris beneficiū, sed defecit detractor, quantū in eo fuit. Cetera mala detractoris alibi.

Et epistola Iacobi de malo linguæ tractāda foret, ut appareret, q̄ latus sit iste primus gradus huius mandati, & q̄ pauci in illo sint

Et breuiter id faciemus. Dicit primo capitulo. Itaq̄ dilectissimi fratres, sit oīs homo uelox ad audiendū, & tardus ad loquendū & tardus ad iram. Ita enim uiri iustitiā dei nō operatur. Istitis uerbis ad mansuetudinē mouet, unde sequitur, Propter quod abij-

cientes omnē immunditiā, & abundantiam malitiā, suscipite in mansuetudine in seipsum uerbum &c. q. d. ne pecceritis omnem immunditiā, & abundantiā nimis malitiā, hoc est, ne tradatis uos immunditię & malitię, ut omnem expleatis, sed satis est, quod resistentibus, & abijcientibus, adhuc tamen adheret uobis immunditia & malitia. Omnem & abundantiam, addit ad significandum, quod qui contra pugnant, non sine immunditia & malitia tamen sunt, quanto magis omnem & immunditiā habet, qui non pugnat sed obediunt secundum illud psalmi. Astitit omni uia non bonae, quia sequitur, Malitiā autem non odit.

Porro immunditiā seu sordicię uocat concupiscentiā, quae est sordicię animae & spiritus, quae & causa est irae inter homines. ideo enim inuicem irascunt, quia alter alterius concupiscentiā impedit. ideo hanc uelut immunditiā totalem & capitalē abijciendam docet

Malitiam autem ipsam iram dicit, quae & ipsa est abundantia & superfluitas quaedam spiritus, sicut foeda corporis, superflua sunt. q. d. stercus & superfluitatem malitię, id est malitiam quae stercus & obscenum est animae, abijcite & nolite fouere.

Hoc autem fit, si uelox sit quisque audire, tardus loqui. Irati enim sunt non tantum ueloces ad loquendum, & tardi ad audiendum, ueruetiam impotentes ad tacendum & audiendum, quia uelox ad iram, uelox etiam est ad loquendum, & e contra. Quare optimum remedium frangendi iram, est, ut homo sibi uim faciat & assuescat. Primum, tardus esse ad loquendum, quando fuerit iratus. Secundum, quod est perfectius, tardus ad iram, ut proponat in corde non uelle moueri ad iram, & uelle aliquando experiri, an possit tacere offensus.

At excusant se quidam, quod propter deum & iustitiā irascuntur, & loquuntur, quibus occurrit, dicēs, Ira uiri iustitiā dei non operatur impossibile est, ut deo placitum faciat opus, qui iratus & ex ira facit. cum sit deus pacis & suauitatis, cui nullum turbulentum placet. Memorabilis sententia, quam multi nimis ignorant, qui contra iniustitias indignantur alienas. suas autem etiam palpant, & iactitant quaeque.

Ita & infra, Si quis uideatur religiosus esse inter uos, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius uana est religio. O magnus uerbum, quam multi sunt uerbosissimi. At etiam (de quibus hic proprie loquitur) amari, iracundi, & asperrimi, & tamen uolunt religiosi & sancti uideri. Idem ergo est, quod religio linguosi uana est, quod ira uiri iustitiā dei non operatur, ita ira facit per linguam religio

nē, & oēm iustitiā uanā. i. foris speciosam, sed intus uacuā. ideo
& seducit, nō alios, sed cor suum, putans se religiosum, cū nō sit.

Et capite iij. pericula linguæ & mala describens ait.

Nolite plures magistri fieri, fratres mei, sciētes quoniā maius
iudiciū sumemus. Nolite, inquit plures, id est, nolite oēs uelle
docere, & prompti esse ad loquendū, ac docendū, & tardi ad
audiendū, sed quilibet optet, se discipulū posse fieri, & alteri ce-
dat magisteriū sui. Ne fiat turbulentissima dissensio, ut ubi plu-
res sint, qui doceant, nulli qui audiant, & quilibet contra alium
oīa repleant dissensionibus, sicut fecerūt hæretici in ecclesia. Ma-
gistros fieri nō est malum, sed quod multi uolunt fieri, id est, qđ
uolunt esse diuersi, neuter neutri audiens, hoc est, qđ maius iudi-
ciū sumūt. Et hoc dissuadet tali periculo, quia etiā absq; illo ma-
iori iudicio, qđ tales accipient iam satis offendimus. Non est ne-
cesse occasionem peccati quærere, & maioris iudicij accipiendū
Quia in multis em offendimus oēs. Oēs tales sumus, qđ of-
fendimus, & hoc non tantū in uerbo, sed in multis scilicet ocu-
lis, auribus, manibus, ac oībus sensibus, deinde cogitationibus.
Et istæ offensiones debent nobis sufficere, ne & maioribus nos
offeramus. Deinde hoc etiā psuadet, ne alter alterū superbe præ-
sumat docere, quasi ipse non offendat in ullo. q. d. ut quid aspe-
re uos inuicē reprehenditis, & unusquisq; alterius magister fieri
nititur. An ignoratis, qđ oēs, nullo excepto, offendimus, non
in uno tantū, sed in multis. Quod si quis in paucis, uel in ope-
re non offendit, quid de uerbo sentiet. Si quis in uerbo non of-
fendit, hic pfectus est uir, q. d. hic se perfectū & nō anteq; etiā in
uerbo nō offendit. q. d. talis nullus erit inter uos, quia in multis
offendimus oēs, multo magis & in uerbo, ut quid ergo con-
tra inuicē supbitis & eleuamini, ac non potius in māsuetudine
inuicē monetis & portatis. Hic inq; perfectus uir. Potest etiā
freno circū dare totū corpus. i. si potest linguā domare, pōt etiā
totū corpus suū a peccato custodire, quia, q nō peccat in lingua
sine dubio & alia mēbra iā domita, & obedientia habet sub fre-
no. Deinde tres pponit similitudines, a quarū una iā cœperat
Ecce equis frena in ora mittimus, ad cōsentiendū nobis, & to-
tū corpus eorū circūferimus.

Secunda.

Ecce naues cum tantæ sint, & a uentis ualidis minent, circūfe

e iij

runtur aut a modico gubernaculo quod impetus dirigentis uoluerit, ita lingua modicum membrum est, & magna exaltat, seu iactat, quod dicitur equus frenare, & dirigere possumus, & naues, imo ut infra, & bestias. Lingua autem contra, cum sit modicum membrum, debuit maxime posse comprimere, & dirigi. At ipsa magna potius iactat ac mouet, quam alias regunt bene, mouet & iactat omnia, sicut uetus naues, recte contraria gubernaculo, quod frenat naues. similis est in quantitate clauo nauium, & in effectum tamen contraria, similis potius uetus & turbinibus

Tertia similitudo.

Ecce quantulus ignis, quantam syluam, id est, fit ut paruulus ignis magnam materiam succendat, totam scilicet syluam. Et lingua ignis est uniuersitas iniquitatis, Graec. mundus iniustitiae, quod dicitur tot parat in iustitias, ut quasi mundus putari possit, quia ignis est, & multa incendit

Istis omnibus & sequentibus uerbis id agit, ut nos moneat & doceat, quia maximus hostis noster est lingua propria, atque ab ea non minus cauendum, quam ab inimico maximo, & quo est minor, eo nocentior, minor in re, sed maximus in uirtute. Nihil enim facilius laedit conscientiam quam lingua, ideo enim & in monasterijs silentium instituitur, licet contra illud diabolus LOGICAM quoque illuc introduxerit, garrulitatis garrulosissimam magistram. Eadem causa, ut uelocitatem locutionis comperceret, dominus minatur, de quolibet otioso uerbo rationem reddendam, dura, sed necessaria sententia aduersus tam lubricam pestem, ac praesentissimum uenenum.

Item id & philosophi uiderunt, quod homini ideo sunt duae aures datae, sed una tamen lingua, atque aures ipsae non tamen patulae, ac aperte foris, sed etiam auriculis circumamictibus, ut facilius audiat, denique tortuosa & uerbo quodammodo obiecta, ne facile uerbum perteruolet

Lingua autem non tamen clausa, & latens, uerum etiam offeo muro circumclusa, scilicet dentibus, deinde uallum carneum, id est, labia, praeter hoc quod tantum a pulmone distat, & corde, tot requirat instrumenta cum aures nullo indigeant, adhuc ipsa uelocior est omnibus sensibus

Ecce quinque sensus uelut quinque naues natant in rebus istis corporalibus, & inferunt in memoriam res innumerabiles, scilicet uisu, auditu, tactu, olfactu, gustu. Nec tamen tot inferre possunt, quin illa plus efferat. Sepissime loquens coniecturas, suspensiones, opiniones somnia temeraria, friuole ficta, quae nec sunt, fuerunt, nec erunt.

Item inde secunda statim plaga Aegypti fuit, ranarum immissio,

PTIS DECLAMATIVNCVLAE POPVLARES

quæ linguacitatē significant sterilem. Quia prima fuit sanguis, si gnificans, qd quando homo fit caro & sanguis, totus fit lingua & nō nisi uana loquitur, & q̄ uanior est, eo plus uult loqui. Atq; fideli signo, uanū hoīem p̄ hoc cognoscas, si fuerit multiloquus & e contra. Quo fuerit homo solidior & grauior, hoc signo co gnosces, Si fuerit parcus in uerbis, largus in ope. nam tales fasti diūt loqui, nisi dū obedientia, aut necessitate cogunt, ut psal. liij. Obmutui & silui a bonis, sicut em̄ eos tædet uitæ suæ, ita & lo queat. E contra, In multiloquio nō deerit peccatū. Et ibidē, Vbi plurima sunt uerba, ibi frequenter egestas, Iob. iij. Nunquid qui multa loquit̄ poterit iustificari? Et psal. Vir linguosus nō diriget̄ in terra. Sed hæc maxime sunt mala, dū ira magistra loquit̄. unde Aesopus dicit̄ linguas emisse, cū iussus fuisset optimas carnes & postmodū pessimas emere. Quin multi timore infamię sibi mortē consciuerūt & Poetæ dicūt Lycamben uersibus iambicis Archilochi adactā ad laqueum. Quod si quis adhuc dubitat, in terroget eū, qui amarā habet mulierē ac litigiosam, & uerbosam

Deniq; quod bestijs, dentes, unguæ, rostra, cornua, aculei, ue nenū, aut quæcunq; arma, imo quod malis hominibus tam ua ria uasa & arma, hoc lingua est animabus, unde Psal. Filij hoīm dentes eorū arma & sagittæ. Item lxxiiij. Nolite extollere in altū cornu uestrū &c. Vnde arcus, gladius. Recte itaq; mūdus iniqui tatis, & modicus ignis magnā syluam succendens. Et sequitur.

Sic lingua constituit̄ in mēbris nostris, quæ maculat totū cor pus, q. d. Nōne est mirū, quod illud maculat, & totū corpus ma culat, quod adeo non est extra nos, imo adeo intra nos, ut sit in ter propria membra? Monstri hoc simillimū, qd membrū non tantū membro, sed toti corpori officiat, cū se mutua mēbra sol licitudine foueāt. Hæc sola inter ea maculat totū corpus, i. reum facit peccatorum, ut propter ipsam totus homo sit odiosus deo & hominibus, qa adeo infamis & abominabilis est linguosus ut etiam si toto corpore sit formosus, aptus, diues, nihil tñ in eo non uelut fœdū fugit̄ ab hoībus. Quis enim libenter cū loquaci bus ac garrulis conuersatur, ac nō potius abhorret ac nauseat & dicit, Ey vvie vveschig ist der. Et inflammat rotam natiuitatis nostræ, & inflāmatur a geenna. Videtur Apostolus, natiuitatē intelligere, id quod nati sumus, ut supra c. i. Similis est uiro cōsy-

deranti uultū natiuitatis suę in speculo. Et iterū, Volūtariē enim genuit nos uerbo ueritatis, ut effemus aliquid creaturæ eius. Igit̄ natiuitas generatio seu creatio a creatura, in quā nati, producti, creati sumus. Ergo rota natiuitatis dicitur, tota essentia, & quicquid creati sumus, sicut totū corpus. Et hanc totā natiuitatis, totūq; circulū nostrę essentię, seu eius qđ sumus, hoc ipsa inflāmat. Ignis scilicet est uniuersitas iniquitatis, ideo nō succendit nō patem nostri, sed totū qđ sumus, ac uiuimus. Nam forte etiā ideo totā appellauit, nō tantū propter totale esse, sed etiā totale uiuere, & operari in hoc tēpore. Vita enim nostra tota uolubilis est.

Addit aut̄ inflāmata a geenna, ne bona flāma hic inflāmare intelligat, quia ipsa infernali igne accensa, i. odio & ira, totū qđ sumus accendit ira & odio, dū prouocat & pmouet ira, ut patet in iratis qui intus & foris tremūt & feruēt. Quarta similitudo.

Omnis enim natura bestiarū & uolucrū & seprentiū, & ceterorū domantur, & domita sunt a natura, Linguam aut̄ nullus hoīm domare pōt, uide quantis uerbis & sensibus linguā incessat, ut eā igni inferno simile, ac feris inferiorē ponat. Quis a seipso nō timeat, qui nocentiorē & feriorē bestia apud se habet, q̄ totus mūdus: quis nō odiat linguā suā: quis nō uereat loqui, q̄ tantis noībus scēdari audiat suā linguā. Sequitur. Inquietū malū, plena ueneno mortifero. parē est qđ sit inquieta, qđ per se malū est, sed inquietū malū, i. semp̄ nocens, neq; a nocēdo quiescēs. Deinde plena ueneno mortis, i. qđ occidit, nō tantū inficit, hoc est, pñti ueneno, nō lento aut tardo. Hoc sane patet q̄: profunde penetret susurronū uenenū, qđ illis, quos intoxicarint aduersus inuicē, uix tota uita remediū prouideri pōt, ubi usq; ad medullā processit inuidia & odiū. Sapius cū odio moriunt̄ potius, q̄ cōciliantur. Emphaticōs itaq; & Epitaticōs dicit, ueneno nō infertorio, sed mortifero. In ipsa benedicimus deū & patrē, & in ipsa maledicimus hoīes, qui ad imaginē & similitudinē dei facti sunt, q. d. Non pōt simul utrūq; facere, nisi fiste, ideo ne se quisq; fallat, qđ deo benedicat, si hoīem maledicat, nec deū benedicat, cuius homo factura est. Quis em̄ picturā, aut statuā reprehendere ac maledicere pōt, ut maledictio eiusmodi nō redundet in pictorē, & artificem: Sic Hier. xv. de ijs, qui operibus dñi maledicunt, dicit, Omnes maledicunt mihi. Et Esa. viij. Cū esurierit ira

PTIS DECLAMATIVNCVLAE POPVLARES

scetur, & maledicet deo, & regi suo, inde præcipue in lege prohibitū fuit & est, Dijs tuis nō detrahes, & principi populi tui ne maledicas. Et Apostolus, Maledici regnū dei non possidebunt.

Quod si hoīes id attenderēt, qđ maledicēdo hoībus, deo qđ maledicūt, cuius opus & factura maledicūt, utiq; non ita prompti essent maledicere, Sicut Prouer. xiiij. Qui calūniatur egenū, exprobrat factori eius. Quid em̄ facit, qui maledicit, nisi qđ dicit Vah, qđ nō aliud & aliter formatū: cui potius deberet misereri, & dicere orando, O dñe, fac eum aliū, sicut artificē licet monere & orare, nō maledicere, ut ibidē xiiij. Prouer. Honorat aut̄ eum scilicet factorē eius, qui miseret pauperis. Quod si B. Petrus phibet, ne maledictū pro maledicto, nec malū pro malo reddat, similiter & Christus, Orate pro calūniantibus, & p̄sequentibus uos. Et Paulus Ro. xij. Benedicite maledicētibus uobis benedicite & nolite maledicere, qđ illis fiet, qui maledicūt, nō maledicētibus: ideo psal. xxxiiij. Prohibe linguā tuā a malo, & labia tua nō loquant̄ dolū, diuerte a malo & fac bonū, inquire pacē & p̄sequere eam, i. a malo, nō tm̄ ferendo, sed etiā referēdo seu reddēdo. Et bonū nō tm̄ reddendo, sed etiā cōferendo pro malo accepto, alioqn nō inquirīt pax, aut p̄sequit̄, si malū malo reddas.

Iste ergo gradus est secundus, a dño prohibitus, ne quis maledicat, uituperet, detrahat proximo suo, & sicut in primo gradu plures sunt rei q̄ credant, ita & isto, nā tria maxima uitia lingue hoc p̄cepto prohibent̄, scilicet maledictio, detractio, susurratio, sed istud tertiu in primo gradu. Ac p hoc uniuersa mala lingue prohibentur p̄ iij. & v. & vi. & viij. mandatū, per iij. periuria & blasphemix, ac alix offensiones cōtra deū quæcūq; sed per v. offensiones erga proximū, per v. uerba impudicitix, per viij. uerba deceptionis & fraudis, in negotijs seu iudicijs. nā & in ipso viij. etiā detractio est, sed publica, ac corā iudice. Hic aut̄ alia. Igitur maledictio & detractio & susurratio sic differunt, qđ maledictio est in ipm̄ p̄sentē, uel tanq; in p̄sentem & in faciē. sub qua oīa cōtumeliā, blasphemix, criminatiōis, uituperij, agnominationis uitia cōprehendunt̄. Detractio est de absente ipso ad aliū & sequit̄ maledictionē, q̄a mala in aliquē, uel foris p̄sentē, uel intus memoriæ obiectū cōgesserit, & hoc ad alium detulerit, iā maledictio facta est detractio, quare nullus est detractor, qn̄ sit &

maledicus, saltem apud se. & hæc duo pulchre expressit uersus, Prohibe linguã tuã a malo (id est, ne ulli maledicas siue uoce, siue tacito murmure) Et labia tua ne loquantur dolum (id est, detrudere caue) Nam dolum est, si quis in tergũ loquit, nesciẽte illo cui nocet, non aut e contra, ois maledicus etiã detractor est, salte hominis eiusdẽ, licet detrahat deo, qñ maledicit hoĩem. Quod si ulterius detulerit mala duorũ cõtra inuicẽ, uel unius ad alterũ tanq; alterius amicus, & alterius inimicus, iam bilinguis futurus est, & discordiã seminator, peior istis duobus, ideo extra istũ gradũ in primo cum homicidis collocandus. Concludamus itaq; hunc. Sicut primũ gradũ huius præcepti non implet, nisi qui non tantũ non occidit aut lædit, aut nõ discordias seminat (quia & omittendo potest cõmittere) sed etiã ita mitis sit, ut potius uiuificet ac foueat opibus misericordiã & beneuolentiã. Et ita pacificus, ut miribus ac dulcibus uerbis etiã cõciliare studeat discordes, quantũ potest, & mediare ne fiãt discordes. Hi em̄ audient, Beati mites, Beati misericordes, Beati pacifici, qm̄ ipsi possidebũt terrã, misericordiã cõsequentur, filij dei uocabunt. Ecce istæ tres beatitudines in isto p̄cepto sunt cõprehensæ. Ita secundum gradũ nõ implet, nisi nõ tm̄ nõ maledicat, detrahat aut uituperet, sed etiã in oĩbus bñdicat psequẽtibus, & excuset accusatos, oret pro oĩbus, & resistat detractoribus, quantũ potest. Ecce hæc est spũalis intelligẽtia huius p̄cepti. Nũc sũt de tercio gradu.

Tertius gradus Iræ.

Est, dicere fratri suo Racha seu archa, asperando gutturis halitum, uelut fremitũ arteriã formando. In quo dixi omnia signa iræ præter uerba, imo & uerba præter maledicta & detractiones cõprehendi, ut sunt ironiã in uerbis, torsioẽs labrorũ, ruge frontis, ac nasi, ac exandescencia uultus, deinde silentiũ, auersio uultus, dirus intuitus, quæ oĩa sunt indicia animi irati & odio pleni. Adde clamorẽ & stridorẽ dentiũ &c. Hic aliqui dicunt, qd̄ necesse quidẽ est, rancorẽ dimittere, sed nõ signa rancoris. Quæ sententia & si sit in aliquibus uera, nõ tm̄ uniuersaliter, & multo melius sic poneret, Signa rancoris aliqñ utile est exhibere, nõ qd̄ sint signa rancoris, sed similia signis rancoris, alioqn̄ signa uere rancoris nõ sunt, aut nullo mō retinẽda sunt, si uere sint, unde adhuc optiẽ diceret, qd̄ signa charitatis aliqñ omittere, & signa iræ

PTIS DECLAMATIVNCVLAE POPVLARES

exhibere oportet. Nam si signa rancoris licet non deponere, ergo propter aliquem fructum: Quare ergo non potius exhibenda: ne scilicet sola licentia quærat omittendi bonum.

Exhibere itaq; melius est, q̄ non dimittere, quia qui exhibet, nō ex ira facit, sed ex zelo bono, ideo manet sine suspitiōe mali. Qui nō omittit, prius arguit ex ira fecisse talia signa. Et ideo si nō deponat illa, relinquit fratrem in suspitione iræ, ac per hoc impedit ueram & integram pacem ac concordia, cum ille non credat cor eius esse mitigatum, & offenditur rursus ad similia.

Quare tales doctores sunt mittendi ad illud præceptū naturale, qd tibi fieri nolis, alteri ne feceris, & Quod tibi fieri uis, alteri facias, Et gentilis, Si uis amari, ama. sed nō est dubiū, quin omnes uelint, ut ille quem offensum & iratū habuimus, nō tantū signa ponat iræ, sed eo magis contraria exhibeat, ut certi fiant de eo. Ideo largiora petuntur signa, quā si non fuisset offensus. Sic em̄ & deus largius benefecit post peccatū humano generi, quā ante peccatū fecit, eo quod filio proprio non pepercit &c. Quod si signa tanta omisisset, quis eum propitium factum credere posset aut auderet: Filij ergo dei, deum patrem suum imitentur. Istis aut dictis docemur, quam sit difficile mandatū dei seruare, nam experientia patet, q̄ difficile sit hominibus hæc signa mala ponere & bona ostendere, q̄ se uertunt & reuertūt, anteq̄ induci possint, ut simulate saltem faciant, nam uere & ex corde nunq̄ nisi gratia dei adiuti, facient, dicunt em̄, nō possum tibi fauere, amabilis esse. Et infœlices nō cogitant, quod nollent ipsis ita fieri neq; a deo, neq; ab hominibus. ideo uidetur in hoc mōstro, qd sit futurus infernus, & quid sit præsens mundus, scilicet regnum diaboli, in quo tantū malum inuenitur in hominibus, cōtra naturam & naturale proprium dictamen pertinaciter obdurans.

Quo circa ira & inuidia differunt non aliter, q̄ sicut uinū nouum & uinū uetus, nā inuidia seu odiū est inueterata ira, ut B. Aug. in regula, ne ira crescat in odiū, & trabem faciat de festuca. Nam ira, quæ cito transit & nō fit odiū, uix ira dicenda est, nā statim traditur obliuioi. Sed inueterata fit tenacissimū malū, quia spirituale malū, adeo ut prouerbiū sit, Nihil tardius obliuisci, q̄ iniuriā, & nihil citius abolescere, q̄ beneficiū, utrūq; fit uicio naturalis prauitatis, cū contra fieri debeat, Nam bona natura hoīs

R. P. MARTINI LVTHERII DE X. PRAECE
in hoc notatur, si cito obliuiscitur offensam, & beneficiũ semp
memoratur, adeo ut nõ sinat sibi libenter benefieri, cernens qd
obruitur multitudine deuitarũ gratiarum actionũ, & uicissitudi
nis sibi impossibilis. At contra malæ naturæ ingeniũ semper re
tinere offensam, semper exprobrare & obijcere diu præterita.

Igitur exemplis demus, quando licet signa ostendere iræ seu
asperitatis, ut si quis ita pertinaciter malus sit, ut semel & bis aut
tertio monitus nolit desistere, nõ solum licet, sed oportet signa
iræ in illũ ostendere. unde pri. Corin. quinto. Si is qui nomina
tur frater inter uos, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens
aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax. Et ij. Thessa. ij. Si quis
nõ obedierit uerbo nostro, norate, & nõ cõmisciamini cũ illo,
ut cõfundatur, & nolite quasi inimicũ existimare, sed corripite
ut fratrem, ecce nõ ut inimicus, sed ut frater emendãdus est. Ista est
ira sancta & bona in scripturis uehementer laudata. Ideo distin
guendũ est. Primo, ut moneatur secundũ illud Christi, Si pecca
uit in te frater tuus, alioqñ prima uice nõ est abijciendus, sed mo
nendus. Si em̃ septuagies septies ueniã petierit, nõ est ei negãda.

Secundo, discerne utrũ ideo sic facis, quia te læsit, uel quia pe
ccatũ fecit. Si enim deũ plus diligis q̃ teipsum, debes irasci ma
gis qd deum læsit, q̃ te. deinde æque misereri qd seipsum peius
læsit intus, q̃ te foris. Quibus respectibus factis, facile doceberis,
quõ & quo corde ei signa charitatis neges, uel nõ neges. Sed ne
te fallat cor tuũ, & dicas, ita facio, propter deũ irascor, & nõ pro
pter me, & forte mentiaris. Hoc etiam proba apud te, & uide, si
tantũ doles & moueris, qd uel si alium læderet, quantũ quia te
lædit. Si enim illic nõ moueris, signũ est qd teipsum quæris &
uindicas non aut̃ mederis. Et quid moror? Frustra est disputa
rio, an signa rancoris sint ponenda, qa prorsus sunt ponenda. Si
aut̃ est causa quare sint ostendenda, hic penitus irascendũ ex cor
de est, non tantũ signa exhibẽda. Signa rancoris si sunt rancoris
prorsus sunt omittenda. Si aut̃ non signa rancoris, & dignũ est p
emendatiõẽ fratris ea ostendere, etiã ira pfecta est addenda, ut ui
deat, qd ex corde ostendunt̃ sibi, & ex qua causa. Et nõ sic ince
das tacens & simulãs, ut frater nesciat, quõ tecũ habeat. Mala est
talis doctrina, & penitus cõtra charitatẽ. docet em̃ simulationẽ.

Sed longa & multa sunt præcepta, quæ omnia cito uideret &

PTIS DECLAMATIVNCVLAE POP VLARES

faceret charitas, quæ si desit, nihil est quod satis doceri potest. Ipsa enim docet, quomodo homo ipse uult diligi, foueri, sustineri, benefieri nihil sibi simulari, ita & idem docet proximo exhibere. Non enim amicus fraudulenter debet incedere, ut B. Hiero. Vera amicitia impatiens est simulationis. Si est rancor, ostende. Si nõ est, iterũ ostende, & hoc uel signis clemẽtiæ uel seueritatis.

COROLLARIUM.

Patet qd nec iste gradus seruetur, nisi quis studeat nõ tantũ ommittere signa, sed etiã ex benigno corde cõtraria signa ostendere. Ad oẽm enim mititatẽ nos isto format p̄cepto deus. Et uniuersam irascibilis uirtutis radicem extirpare intendit, ut non nisi dulcedo cordis ibi relinquatur, quod gratia operat non natura.

Quartus gradus, est irasci corde, & hic est primus & oĩm aliorum radix. Hunc em̄ ipsa lex maxime tangit, qñ dicit, Non occides, Cor em̄ mundũ quærit, nõ tantũ modo manũ, ut iudæorũ hypocrisis, ut Psal. xxij. Innocẽs manibus & mũdo corde. Quare ferme oẽs beatitudines Matth. v. in isto p̄cepto includuntur, ipsumq; exponũt. Nam Beati mites, beati misericordes, beati pacifici, beati patientes, beati mũdo corde, hic manifeste includuntur. Quod si beati pauperes, beati esurientes iustitiã, beati lugentes, eos significat, qui se agnoscunt nõ implere hoc mandatũ, & ideo lugere & cupere ac esurire, quis dubitet quin sint hic, aut saltem tales esse oportet, ut hoc p̄ceptũ & qdlibet aliud impleat.

Igitur in hoc gradu sunt omnes cogitationes malæ cũ ipsa radice earum, scilicet irascibili uirtute prona ad uindictã, ut sunt ira, inuidiã, suspiciones malæ, amaritudines, rancor &c. Et sicut hic est primus, ita habet pauciores species q̄ proximus post eum. Nam homicidiũ in opere habet plurimas, ut homicidiũ, fratricidiũ, uxoricidiũ, parricidiũ, sacrilegium &c. Ac per hoc patet, quõ in isto p̄cepto sunt quatuor gradus, & in singulis gradibus adhuc mihi gradus. & ideo nullus est in hac uita, qui nõ sit in aliquo illorũ. Beatus aut qui in supremis, infœlix qui in infimis. Nam mititas est cœlũ, ira est infernus, mediũ aut ex utroq; est hic mũdus. Ergo illuc ascenderũt tribus, tribus domini, hic descenderũt in lacum & infernũ uiuentes, quanto propius mititati, tanto & ipsi cœlo &c. Quare non satis est pro hoc quarto gradu, esse non irascentem fratri, nisi simus etiam mitissimi in